

הכתר עולה לכותרות

בלשונונו היום אנו רגילים לומר שלמלכים ולמלכות יש כֶּתֶר בראשם. בלשון המקרא רגילות בעניין זה המילים נָזַר וְעֵטָרָה, ובעברית שלאחר המקרא יש גם פְּלִיל. הַכֶּתֶר נזכר בתנ"ך רק במגילת אסתר בצירוף 'כתר מלכות': כתרה של אסתר וכתרה של ושתי ואפילו כתרו של הסוס המלכותי.

משורש המילה כֶּתֶר יש בתנ"ך הפעלים כֶּתַר והַכְתִּיר ושם העצם כּוֹתֶרֶת. הפועל כֶּתַר פירושו הקיף, סָבַב. פועל זה נזכר כבר בתיאור המלחמה בבנימין בספר שופטים: "כִּתְרוּ אֶת בְּנֵימִן, הַרְדִּיפְהוּ, מְנוּחָה הִדְרִיכֶהוּ..." (כ, מג), וכך משמש גם בימינו. מקובל שהמשמעות של הקפה וסיבוב היא העומדת גם בבסיס המילה כֶּתַר.

משמעות הפועל הַכְתִּיר בתנ"ך אינה ברורה כל צורכה; החל בלשון חכמים פירושו 'שם כתר בראש', ומכאן גם 'המליך'. ובימינו מכתירים לא רק מלכים אלא גם מנצחים בתחרויות, בעלי תפקידים בכירים ועוד.

הפועל הסביל הוא הַכְתַּר, למשל 'היא הוכתרה לכלת התנ"ך', 'המנהיג הבלתי מוכתר' וגם 'הניסוי הוכתר בהצלחה' – זכה כביכול בכתר של הצלחה. מוכתר במשמעות 'ראש כפר ערבי' מקורו במילה הערבית מְחִיתָאר (= 'נבחר'), אך הוא קיבל אופי עברי בשל קרבתו בצליל, בצורה ובמשמעות לימוכתר, בעל הכתר, בעברית.

הכּוֹתֶרֶת המקראית היא חלקו העליון והמקושט של עמוד אבן, ככתוב: "וְכִתְרֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשַׁן" (מלכים א ז, יט). המילה משמשת במשמעות זו במונחי אדריכלות עד היום. מכאן הצירוף המקראי גִּלְת הַכּוֹתֶרֶת – קישוט כדורי שבראש הכותרת, ובלשון ימינו בהשאלה 'השיא', 'החלק החשוב ביותר'. למילה כּוֹתֶרֶת ניתנו בראשית המאה העשרים שתי משמעויות חדשות. האחת: כותרת הפרח – העשויה עלים צבעוניים (לא ירוקים) – בהשראת המילה הגרמנית Krone (= כתר). השנייה: כותרת בראש ידיעה בעיתון או בראש מאמר וכדומה – בהשראת הכותרת האדריכלית. כותרת זו נולדה – כמובא אצל ראובן סיוון –

במערכת עיתון "דבר" בעצה אחת בין העורך ברל כצנלסון לסופר והעיתונאי יצחק בן-דור. ומשמעות חדשה זו של 'כותרת' חודש במונחי הספרנות המונח כּוֹתֶר – שם של פרסום.

נחזור לַכֶּתֶר. לא רק בראשיהם של בני אדם יש כתרים אלא גם בראשי אותיות: "בשעה שעלה משה למרום מָצְאוּ להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות" (בבלי שבת פט ע"א). כתרים אלו הם מעין קישוטים הנוספים לאותיות מסוימות בכתיבת סת"ם. ושם נוסף להם: תגים, שכן תָּנָא הוא כתר בארמית.

הביטוי קֶשֶׁר כְּתָרִים משמש גם בהוראה מושאלת: הילל, שיבח מאוד.

לסיום, נקשור כתרים לכמה אותיות ולאסתר המלכה:

זוֹרֵשׁ מַצֵּהת בַּשֵּׁצֶת שֵׁבַע לְמַלְכוּתוֹ וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ
אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנְּעִימִים וַתִּשָּׂא זֶהוּן וַזֹּסֵד לְכַלְוֵי מִכָּל
הַבְּתוּלוֹת וַיִּשֶׂם כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיִּמְלִיכֶהּ